

מסכת עבודה זרה דף ס"ז

זה הכלל כל שבהנאתו בנותן
טעם אסור

אמר רב יהודה אמר שמואל, ההלכה היא שנותן
טעם לפגם מותר. ואמר רב יהודה אמר שמואל,
שרק אם חומץ לתוך גריסים רותחין פגמם, אבל אם נפל לתוך גריסים
צוננים, והרתיחן על האור אחר שנפל החומץ לתוכן, נעשה כמי שהשביח
ולבסוף פגם, ואסור. וכן כשבא רבין שרבה בר בר חנה אמר בשם רבי
יוחנן, לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין, אבל נפל לתוך גריסין
צוננין והרתיחן, נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם, ואסור. וכשבא רב
דימי, אמר שכך היו עושין בערבי שבתות בציפורי, נותנין חומץ לתוך
הגריסין צונן והיה משביחן, וקוראים אותם שחליים.

פגם שאינו מחמת האיסור

אמר ריש לקיש, נותן טעם לפגם, אין הכוונה
שיאמרו קדירה זו חסירה מלח או יתירה מלח,
חסירה תבלין או יתירה תבלין³⁵³, אלא איזהו טעם לפגם שמותר? כל
שאין חסירה שום תקון, ורק איסור זה פוגם את טעמה³⁵⁴. ויש שאמרו את
דברי ריש לקיש לקולא, שנותן טעם לפגם שאמרו, אין אומרים קדירה
זו חסירה מלח, יתירה מלח, חסירה תבלין, יתירה תבלין³⁵⁵, אלא כיוון
שכעת האיסור גרם לה פגם מותרת.

איסור שטעמו וממשו קיימים

אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן³⁵⁶, כל דבר איסור
שטעמו וממשו קיימים, אסור ולוקין עליו³⁵⁷.

353 כלומר לא שיוכלו לתת פגם בתבשיל מחמת דבר אחר, כגון שתהא חסירה מלח או יתירה, דאם נפגם מחמת
דבר אחר אין תולין הפגם באיסור, ואסור. וחומרא היא. רש"י. וכך כ' התוס' את הסבר הדברים להאי לישנא קמא
הוי לחומרא וה"ק מה שהתירו חכמים פגם לא מיירי בפגם שיש לתלותו בדבר אחר כגון בחסרון מלח או ביתרון
כי אותו פגם ודאי לא התירו כמו שאילו היתה כתקונה ממלח ותבלין היה האיסור נותן בהם טעם לשבח אלא
איזהו פגם שמותר כל שאינה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה פירוש שהאיסור פוגמה ואינה נאכלת לאו דוקא
שאינה נאכלת כלל אלא כלומר שנפגמת ואיכא דאמרי אמר ר"ל נותן טעם לפגם שאמרו אין אומר קדירה זו
דלקולא קאמר וה"ק אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור שיאמרו אין הפגם מחמת האיסור אלא מחמת יתרון
או חסרון מלח ואילו היתה כתקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור אין אומרים כך אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו
כמו שהיא בין שתהא חסירה או יתירה מותר.

354 בגמרא נאמר שמחמת האיסור אינה נאכלת, אבל כ' רש"י שאף פגימה מועטת שאינה גורמת שלא תאכל,
אסורה.

355 כלומר אין תולין הפגם בדבר אחר לומר "חסירה היא מלח, ואילו היתה כתיקונה לא היה זה האיסור פוגמה,
שהמלח היה מבטל את פגימת טעם האיסור ומתקנו", אלא כיון דטעם האיסור פוגמה עכשיו כמות שהיא הוי
פגם, ומותר

356 עמוד ב'.

357 ועל כגון זה נאמר שיעור כזית בכדי אכילת פרס הלכה למשה מסיני, שאם יש בכשיעור פרס של תבשיל כזית
מן האיסור לוקין עליו, אף על פי שאין כזית של איסור נאכל בבת אחת, כיון דאינו שווה באכילתו משהתחיל

טעמו ולא ממשו, כגון חלב שנפל לקדרה, או חלב שנפל ונימוח שאין ממשו בעין, אסור ואין לוקין עליו³⁵⁸, ואם ריבה האיסור טעם לפגם על פי שנפגם מחמת דבר אחר³⁵⁹, מותר. שואלת הגמרא, מדוע לא אומר שאם נתן טעם לפגם מותר? אומרת הגמרא שבא להשמיענו, שאף על גב שיש עימו דבר אחר שמסייעו פוגמו. ומוסיפה הגמרא שההלכה כפי המעמידים את דברי ריש לקיש לקולא. אמר רב כהנא, מדברי כולם³⁶⁰ נלמד, נותן טעם לפגם מותר. אמר לו אביי אכן מכולם זה נשמע, לחיי. אבל ריש לקיש אמר שאמרו כך ומשמע שהוא לא סובר כך.

שואלת הגמרא, וכי יש מי שחולק על כך? אומרת הגמרא שאכן יש חולק, וכפי ששינו בברייתא, אחד נותן טעם לפגם, ואחד נותן טעם לשבח אסור, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר, לשבח אסור, ולפגם מותר. מבררת הגמרא, מה טעמו של רבי מאיר? אומרת הגמרא שלמד זאת מכך שאמרה התורה, לגבי כלי מדין, "כל דבר אשר יבא באש", ורואים שהואיל ונשתמש עובד כוכבים בכלי חמין צריך להרתיח כדי שיפלוט גיעול שבלע, והרי כל תבשיל שלן לילה אחד נפגם טעמו ועובר צורתו, ובכל זאת נאסרו, והוא הדין כאן. שואלת הגמרא, מה יאמרו על כך המתירים? אומרת הגמרא שסוברים כדבר הונא בריה דרב חייא, שאמר שלא אסרה תורה אלא קדירה שבישל בה עובד כוכבים היום, שאין המאכל פוגם את מה שמתבשל אחריו. שואלת הגמרא מה יאמר על כך רבי מאיר? אומרת הגמרא שהוא סובר שגם אוכל שהוא בן יומו, פוגם קצת³⁶¹.

מבררת הגמרא, מה טעמו של רבי שמעון, כל הראויה לגר קרויה נבילה שלשבת אסור ולפגם מותר? אומרת הגמרא,

לאוכלו עד שגמרו אלא כדי אכילת פרס מצטרפת אכילתו, ולוקה, אבל אם אין בכדי אכילת פרס של תבשיל איסור, הואיל ושוהה באכילתו כזית יותר מכדי אכילת פרס הרי זה כשתי אכילות של שני ימים, ואין לוקין, כיוון שברור לרבנן שאכילת פרס היא שיעור שהיית אכילה. ופרס היא חצי ככר של עירובי תחומין, ושיעור חכמים ככר משלשה לקב, חציה לבית המנוגע שנאמר בה "והאוכל בבית יכבס בגדיו", פרשוהו חכמים לשוהה בה שיעור אכילה. רש"י.

358 כתבו התוס' שרש"י בפרק גיד הנשה הוכיח מכאן, שטעם כעיקר לאו דאורייתא, ור"ת חולק וסובר שטעם כעיקר דאורייתא.

359 קולא היא שאף אע"פ שנפגם מחמת דבר אחר פוגמו. רש"י.

360 רב יהודה, ורבה בר בר חנה, ורב דימי, וריש לקיש, ורבי אבהו. רש"י.

361 אבל החולקים סוברים שאינה פוגמת כלל. תוס'.

שלמד כפי ששנינו בברייתא "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך", כל הראויה לגר קרויה נבילה, אבל שאין ראויה לגר כיוון שהסריחה, אינה קרויה נבלה, ומוכח שמשנפגמה בטל איסורה. שואלת הגמרא מה יאמר על כך רבי מאיר? אומרת הגמרא, שסובר שכוונת הברייתא למעט מוכת שחין מחיים, שהואיל ונפגמה קודם שבאה לידי נבלה לא חל עליה שם נבלה. אבל כשנאסרה קודם, שוב לא פקע האיסור בגלל הפגם. ורבי שמעון סבר, שבהמה שהייתה כבר פגומה, הרי היא כעפר בעלמא, ולא צריכה מיעוט מיוחד.